

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Consequentibus Pertexens, Quae post beatum S. Xaverij
Obitum Soc. Patres ad Dei gloriam in iisdem Prouinciis gessere

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1667

35. De P. Manuele Morales.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11445

Henriche laborum socius ad Cornu Comorinum, quadriennio toto fuit post grauiſſimas verberum famis, & ſitis moleſtias, velut tuſionibus duris elaboratus lapis, cœleſtis Ieruſalem vt ſperamus ædificio eſt aptatus. Obit diuinæ voluntati libentiſſime acquieſcens ſed cupidiffimus acerbiora pro illo perferendi.

De F. Alexio Maldeira idcirco ſolum meminero nē facti eximij iuſta laus excidat, quo ſuæ ardorem caritatis, & nixam Deo fiduciam luculenter probauit, cœtera præclaras quas de ſe dabat expectationes præſtare non potuit, vnius biennij labore aſſiduo extinctus. Sed Goa Comorinum pedes, inſiſtere ſolitus vbicumque in infidelium circulos incidiffet, annunciabat illis diuina myſteria nunquam ſine animæ alicuius, aut conuitorum, copioſo, aut meriti ſaltem compendio. Batecalæ igitur, frequentiffimo inter Onor & Bendor oppido, leucis Goa quatuor & viginti: dum ſubitaria concione turbam remoratur ethnicorum, mortuum efferentem, (qua mente ignotum,) ſed conſenſione vna interpellatur ab ethnicis, diuque iam audito conditio ponitur, paratos ſe ad Chriſti laaacrum, & quam deprædicabat legem, ſi luſcitacione illius mortui, dicta confirmaffet; ſin autem abiret in malam rem, nec vltra tempus, & verba perderet. Conditionem arripuit frater, aggreſſurusque rem ex templo ad feretrum vertit; cū metu propoſiti euentus quo teneri ſe ad promiſſa, impij & mendaces ethnici nolebant, circumſpectare inuicem, ſtupere attoniti, ſenſimque ſinguli ſilentio abire. Rogatus deinde Alexius, ſi ſtarent infideles conditioni propoſitæ, quid eſſet facturus? nihil cunctatus reſpondit ſe Chriſti nomine, Mortuo imperaturum vt ſurgeret, nec dubitare ſe quin excitaturus hunc fuiſſet Deus. Deinde Coulanicum P. Lanciloto laboribus exhaustus inmodicis, oppreſſus eſt lethali aſthmate an. 1553. cum eſſet non pridem admiſſus in Societatem, & quidem magnis emptam incommodis in miniſterio noſtrorum quibuſcum in Indiam nauigauit. Societatem illic petiturus, quam non impetrabat in Luſitania. Conſpicati parentes adoleſcentis conſilium, poſtquā ſuadendo & rogando nihil agant ad euerendū illius propoſitum, reſtitanti pallium detrahunt, rati nobilem iuuenem, & Ludouici Principis aulicum, domi neceſſario hæſurum dum ſoluiffet claſſis, & abſterritum iri pudore hominum ne Vlyſſipone palam prodiret thoracatus. At is è contrario abiectis etiam calcis nudipes lætus incedere, commeatum viatici, vt mos eſt nauim conſcenſuris, ipſemet in nauim, ceruice per urbem comportare, vt cerebro motus ab notis exiſtimatus ſit, aded iuueni animoſo, iudicia hominum, munduſque viluerat Luſis in hunc modum ſuorum conatibus peruenit in Indiam, vbi eius virtus ed quoque itinere facta perſpectior, recluſit illi ingreſſum in Societatem, à quo paſſus repulſam fuerat in Luſitania.

Huius item ſub anni exitum 1553. breuem clauiſit in ora Piſcaria laborum curriculum P. Manuel Morales Luſitanus. Bragantiæ nobili gene-

34
Alexius
Maldeira.

35
De P. Ma-
nuele Mora-
les.

re oriundus; hic dum Conimbricæ dat literis operam ad nos accesserat anno 1543. Francisci Stradæ concionibus incensus, viri dicendo, & agendo potentis. Theologici studij mediam partem confecerat, & cum lociis aliquot quibus ipse in itinere præfisset, iubetur in Indiam proficisci 15; 1. quo tamen anno illuc minime attigisset nisi eius deprecatione certam perniciem Deus ab classe auertisset; altero enim è duplici flexu, quo ad latus Africæ vtrumque, Æquinoctij transmittitur linea, nauim eique foederatas omnino ventus deseruit, succedente infestissima, rædique ingentis malacia, quæ aqua & annona corruptis, erat etiam si foret prolixior homines penitus consumptura. Ergo cum vectoribus Præfectus magnam partem ægroti; Moralem adire, rogare vt ventos à Deo posceret, & suis ad eum precibus exitium præfens auerteret. At is duobus altero ad puppim, ad proram altero erectis altaribus, supplicationem ad ea duxit orborum puerorum, quos ab Lusitania vehibat in Indiam; tertio vix giro altaria flexerant, miserabili cantu misericordiam à Deo, & ab Sanctis opem implorantes, cum ortus à puppi Zephyrus, sensim inualuit, & reuulsas loco suo naues, cursu æquabili Cocinuum perduxit. Prima illie Manuelis cura ad populum dicere, in quo gratissima pollebat facultate, sed tribus (quod in vsu erat) hebdomada quaque concionibus instruendis, præripi sibi meditandi tempus cum ferret ægerrime, quasi aliis consulens sibi ipsi deesset, erectus est animo, Xauerij ex Iaponia regressu, doctusque ab eo sibi non minus fructuosam quam aliis operam ponere: ex quo tantum concepit roboris nihil vt in posterum operis vitarit quod posset alienæ saluti prodesse. Goæ igitur eum Berzeo verbi Dei præconem tandiu egit, dum susciperet ab eo prouinciam, magnis diuinæ gloriæ expectationibus vberem, & si succederet ex voto, Ecclesiæ fines magnopere amplificaturum. Rem gestam ab ouo minutim scribere prætermitto, longum foret, & extra lineas, mortem enarrare luctuosissimam Pareæ Pandaris, Cottæ in Zeilano regis, Lusitanorum peramantis; sororis eius iuuenem filium à Ioanne tertio in possessionem regni missum (regum enim filios in Zeilano, & in Malabare, lex vetat patribus succedere) regno pulsum eundem Madunij armis, fratris defuncti Pareæ minoris, expeditionem Prorogis Alfonfi Noronij validissima cum classe ad restituendum legitimo imperio eiectum regem; debellatum à Noronio ingenti clade Madunium; captam, incensam, dirutam Zeitauazzam, urbem amplissimam, qua se tyrannus leucis nouem intra continentem munitissima tuebatur; quingentos denique Lusitanos, quos ad præsidium pupillo Regi reliquit, præfecto iis Ioanne Anrichez, cui breui, mortuo successit Odoardus Dezza. Quam varietatem tot casuum subsecutum est quod subdo. Goam aduenerat Zeilano ex insula noui Regis legatus, & primarius administer, nobilitate, & sapientia inter suos notus; verum vt alij, tractus eiusdem insulares simulachris addictus. Hic dum Goæ subsistit, sanctitudinæ pellectus Religionis Christianæ, in nostrorum consuetudinem

dinem se dedit, ex quibus amplius de illa cognosceret, tandemque per-
 peeta futilitate suarum superstitionum, Spiritui sancto, & veritati ces-
 sit; lustratusque est Sacro fonte in templo nostri Collegij, post seme-
 stre in Ecclesiæ doctrina institutionem simul, & probationem. Hinc
 proregi Alfonso magna spes, Regem quoque Zeilani ad Christum per-
 ducendi, cuius hic erat minister præcipuus, & amore pater, ex quibus
 denique florentissimæ totius Insulæ putabatur futura conuersio, quare
 adit Prorex super hac re Berzeum, qui pro absente Xauerio nostris in
 India præerat, & petit ex eo qui Euangelium Zeilanensibus nuntiaret.
 Erat Berzeo Manuël Morales apprimè iam notus, & comperta tenebat
 illius merita, paremque arduis quibusuis animum. Ergo illum adiuncto
 in socium F. Antonio Diazio, incunte Octobri eò mittit anno 1552. sub
 discessam Morales cohortationem ad Patres Collegij eorum rogatu ha-
 buit, ardentissimam vt solebat, de vitæ actuosæ, & contemplatricis
 nexu mirabili quem Societas profitetur, iique illum vicissim salubri
 quisque consilio munierunt, ad felicem mandati cœlitus muneris euen-
 tum profuturo. Tenebant in ea Insula Lusitani præter loca quædam
 leuioris momenti, portum & arcem Columbi vrbe oræ illius occidentæ
 post urbem Cottam præcipua: illic Morales præfecti Odoardi
 præstolabatur nurum, quo significaret maturum videri ad conuer-
 sionem Regis curas adiicere. Sed ea maturitas temporis vnde, vnde tar-
 data (nec enim proditur) nunquam satis matura comparuit, visa-
 que pia mens ad hoc Proregi optimo infusa vt dum incumbit conuer-
 sioni barbarorum, suorum salutem prope depositam curaret, stupori
 fuerit audire vitam illic quàm perditam, & peiorem ethnica viuerent
 Europæi, milites, ministri regij, mercatores, quorum est in Zeilano
 summum casæ optimæ seu vulgo cinnanomi commercium. Procul ab
 oculis, & censura proregis, agebant tanquam in orbe altero exleges,
 præter legem vnã quam sua cuique dictabat libido, nemo illos vs-
 quam publicè de Deo, nemo de Ecclesiæ præceptis alloqui, sed præ-
 criptione quadam apud illos censeret abrogata; nullum festa inter &
 profesta discrimen, nullus feria sexta, & Sabbatho ciborum delectus,
 carnes impudenter & vulgo quotidie, tyrannis erga indigenas auara,
 neglectus diuinorum tantus vt viri ætatis etiam prouectæ orationem
 dominicam ignorarent. Suos itaque conatus, & contentiones admouit
 huc interim Morales dum noui aliquid ad conuersionem illius Regis
 seu dilatam, siue abiectam affulgeret; tribus primis ex concionibus,
 patientiæ dumtaxat suæ pretium tulit, ab auditoribus illud solum quod
 notarunt sacratæ paginæ ab sceleratissimis referri *Peccator cum in pro-
 fundum peccatorum venerit contemnit*. Contemptum inquam, & diſteria.
 Quibus nihilo frigidior effectus, quin eò fidentius Deo nixus, quod
 apud surdum auditorem, vocem suam cernebat in auras vanescere, ma-
 ioribus animis ad concionandum erectus est, ea pertractans argumen-
 ta quibus stupidæ gentis lethargum succuteret, & obtereret saxeam ob-
 durationem.

durationem: sic velificante famuli sui conatibus Deo, euigilare sensim fides emortua, & tenuis radius bonæ lucis auditorij mentes peruadere; quas vt vitæ in melius vertendæ acrioribus stimulis vrgeret, expiandique vnâ pœnitentiæ luitione breuissima, labes eius omnes præteritas, iubileum eundem, in Christi Natalem indixit, quem incredibili prouentu anno præcedenti, Goæ exceptum narrauimus; neque ferax minus exstitit in Zeilano, scribitque de hoc mira quædam Morales ipse, cū magnis ed Deum actionibus gratiarum. Nam exinde illum consentium multitudo à prima luce ad condensam noctem detinere; accedentes flere, suamque lamentari, prope, vt vocabant, necessariam, cæcitatem, vt quibus eatenus enormitatem suorum scelerum exprobrasset nemo, alioqui prorsus haudquaquam in illa proiectè adeo ruituris: piacularem sui flagellationem, nemo non vltro priuatim aut palam subiit; ad hanc flagellorum quem secum tulerat fasciculus passim circum per manus spargebatur; Generali tandem diuinæ synaxeos celebratione iubileo finis impositus pertigitque fructus præstantissimæ operæ ab Christianis ad ipsos Ethnicos, qui Religionis Christianæ formam ac regulam mirati; captique pulchritudine illius ad eam accessere; ac futurum erat vt multo plures aquis salutaribus tingerentur, si præsto adforent à quibus eorum pietas in proposito foueretur, sed veritus Pater, ne post suum discessum reuoluerentur ad priora, nisi paucis baptismum non indulsit, iisque tum flagitantibus enixè, tum constantiæ futuræ pignus præbentibus. Hac ille cautione confinem vrbi Columbo principem lustrauit cum vxore, nepotibus, familia omni eiusque populo, quod robur in principe pestusque par animaduertisset, religioni quam amplectebatur, in se suisque conseruandæ.

Longè ab hac diuersa Diogorum fuit, & Cingatarorum venatio: sunt hi Sacerdotes idolorum in Zeilano, venerationis apud vulgus sanctissimæ, peruersitatis re ipsa per se sceleratissimæ. Prope fana Pagodum habitant, croceo vestitiur, os omne caputque tenuissimo obnubunt velo, nec vlli vnquam aperiunt; luit omnem cum iis industriam Morales, nam vt conspicabantur illum procul, statim alio diffugere, & occultare se dum is præterisset. Duo ex ipsis aliquando coacti ferre consistentem, tam longè fuerunt ab explicanda illi quam sectarentur superstitione, vt ne verbum quidem, aut syllaba abj interpellatis, & humanissimè rogatis excudi valuerit. Ex aliis Columbi ciuibus messem legit per aliquot menses culturæ solerti, & strenuæ non ingrati; post Cottam migravit, leuca inde vna interiorem continenti, & Lusitanæ pariter dittonis; partim urbem illam sanctis laboribus facturus meliorem, partim honores vitaturus, quos iam Columbi perpetuos, & immoderatos ferre vltius vir sui contemptor non poterat. Sanè vrbi præfectus Odoardus in Lusitaniam reuersus, prædicabat illum non quasi hominem, vt aiebat terrestrem, sed tanquam de cælo angelum, nec alia vsquam nomenclatione vocitabat. Columbo denique illa item ipsum religiose

ligiosæ repulsæ sancta seueritas pepulit, qua videbat offendi multorum pietatem, à quibus ingestas numero grandi pecunias cum repudiaret intactas penitus, dolebant scilicet quod se parum censeret idoneos, à quibus aliquid admitteret. His contentionibus insudans, animo quam neruis robustior, concidit tandem illarum sub onere, & luxata temperie corporis, debilitate summa virium ægrotavit, ob idque à Berzeo reuocatus Goam, vbi tantisper refocillatus est, concionandi resumpsit munus, in quo pergere diu non potuit, nam profluvio sanguinis violento, paucis diebus interijt: porro illinc ipsius obitum quotquot nuntiarunt, illum admirantur, laudantque vt viris inuidendum etiam perfectæ sanctitatis. Ferream qua erat succinctus catenam, in extremis quoque non posuit. Sermo eius omnis, amore cœlestium, accensa cum Deo colloquia, & gratiarum sensus ingens, quod circum tot sibi fratrum numero adstante, comitanteque voris & precibus obiret. Singulis valedixit, suprema verba seorsum singulis reliquit ad stabiliendam in vocationis proposito, & Christi obsequio illorum constantiam, & sacrosanctum Iesu nomen vt mente sic ore assidue versans viuere desit, anni 1553. Augusto mense, quem vt notant veteres literæ duobus post mensibus secutus est, medioque Octobri occubuit. Berzeo Xauerius in Sinas proficiscens hunc substituerat; ad nostrorum in India regimen; & qui tandem huic successus est Melchiorem Nunnium. Sit hic illi pro laudis Epigraphæ, pars prior epistolæ quam de suis in Zeilano rebus, ad nostros in Entropam scribit vbi sui ipsius demissionem exquisitam, narrandis etiam quæ illic gereret, pulchrè significat. Benedictus Deus inquit, Pater D. N. Iesu Christi, qui consolatur nos misericordia sua grandi, vt possimus quoque inuicem consolari, communicandis mutuo eius donis, & communes illi easque immensas gratias simul exsoluamus. Inter illa quibus dignari me voluit, vnum est quod me ad æternas animi erga illum grati testificationes inuiolatè obstringit mei scilicet immerentis atque inutilis in Societatem Iesu cooptatio. Hoc nomen apud me tantum est, vt si mille mihi sint corpora & animæ totidem, non possim ijs eius obsequio insumendis, partem insolubilis nexus rependere; nam me quibuscumque benignitas afficit, haud purem hæc posse aliunde in me proficisci, nisi ex merito, & precibus fratrum ad quorum Societatem pertineo: sit argumento quoddam indignum, nec muneri parem, in has legit, duxitque nationes, vt emptas sanguine Christi Iesu ad eum animas traherem; ad hoc facultate me donauit diuidendi populis verbi sui, populos vero eius audiendi propensa voluntate; præter innumeras opportunitates, plura promerendi, ferendi, sapiendi, & pœnis pluribus mea expiandi peccata vt iure liceat cum sapiente profiteri. *Venerunt mihi pariter omnia bona cum illa.*

Antecesserat hos duos sub finem anni sesquimillesimi quinquagesimi secundi, F. Ludouicus Mendesijs qui ferro barbarorum præciso capiti caritatis suæ promeritus est immortalem coronam. Furebat mos atrox inter

36.
De F. Ludouico Mendez.